

Opasne Ekvivokacije

U presudnim su vremenima ekvivokacije od kobnoga značenja. Prekrivaju pravu stvarnost, zatvaraju vidike, razvodnjuju snažan i organski povezan nastup, uspavljaju naivnost, hrabre — cinizam. Stoga ih cinici i vole i svijesno podržavaju. I Hrvatska je u svojim stoljetnim memoirima zapisala o tom gorkih iskustava.

★

Otkad su kod Radgone zazveketale pruske ostruge i kod nas neke ekvivokacije nanovo probuktaše. I ekvivokacije s obzirom na Hrvatsku i ekvivokacije s obzirom na katolicizam u Hrvatskoj.

*S obzirom na Hrvatsku. Nekima se još uvijek silno sviđa uloga Trenkovi-
vih pandura: oni još ni danas ne mogu da za Hrvatsku zamisle drugoga po-
ziva. Ona je za njih vječni — satelit, jer oni u svom životu osim satelitstva nisu
nikad ništa drugo proživljavali, nit su dopuštali da ostali mogu što drugo da
dožive. Oni se danas s kapralskim udioljenjem okreću prema »Velikoj Nje-
mačkoj«, a ne znaju, da nacizam Hrvatsku savršeno — prezire. Prezire iz
nutarnjeg uvjerenja i iz momentane taktike. Prezire, jer sebe smatra supe-
riornom, božanskom rasom, koja je pozvana da dominira, a ne da surađuje
u međunarodnoj obitelji; prezire, jer instinktivno osjeća da je njegovoj br-
talošnosti, njegovoj sentimentalnoj maglovitosti, njegovu sustavnom cinizmu —
duboko etička hrvatska duša sasvim tuda; prezire, jer sluti, da će Hrvate
za svoje — bliže a pogotovo daljnje — planove logički i gotovo nužno imati
protiv sebe. Prezire, jer se konačno i — boji.*

★

*S obzirom na katolicizam u Hrvatskoj. Ne mislimo tu na one, koji s
katolicizmom nemaju ništa zajedničkog osim kojeg sporadičkog, proračuna-
tog i naravno vrlo površnog komplimenta, a u stvari su po svom svjetovnom
nazoru — rasisti, a po kulturno-socijalnoj i državničkoj orijentaciji — sateliti.*

*Mislimo tu na onu psihozu, koja se zavukla i u neke katoličke duše,
koja u nacizmu neku vrst mesijanizma gleda. Neshvatljivo je to, tragično je
to, ali je tako. Razlozi? Mnogi i razni, no najosnovniji kao uvijek u sličnim
dubokim simpatijama — nutarnja intimna srodnost, connaturalnost.*

»Život«, 1938/4 12

Oni vjeruju nacizmu, kad se grlato predstavlja kao »brana« protiv komunizma. Oni su uz nacističku »antikominternu«, jer su protiv komunističke »kominterne«, a zaboravljaju, da se i antikominterni i kominterni konačno svode na isti nazivnik: boljševizam t. j., transponiranje transcendentalnoga, apsolutnoga u skućeni, uski, intraljudski okvir ekonomskoga, bijeloškoga, klase, rase. Taj novi absolutum je i norma moralnosti i norma istine: i nacizmu i komunizmu. Obojici je sve »dopušteno«, »pravno« »moralno« »dobro«, »istinito«, što odgovara rasnoj odnosno nacističkoj, klasnoj odnosno komunističkoj diktaturi.

Zaboravljaju da se Scili ne izbjegava zagrljajem Karibde, da se veliki socijalni i kulturni problemi ne odstranjuju njihovom vanjskom negacijom, nego nutarnjim rješanjem, da se đavlom ne izgoni Belzebuba, da se »vojujuće bezboštvo« ne uklanja »vojujućom« mitologijom, da se prazninu u čovjeku i društvu ne ispunja polubogovima i poluboščićima divinizovanih »voždâ« i »voždica« nego jednim jedinim pravim Bogom i Njegovim Kristom.

Njih baš odviše ne odbija ni congenitalno nacističko poگانstvo, jer ih možda baš odviše duboko ne ispunja Kristovo kršćanstvo. Oni sude nacizam po izjavama i obećanjima, a Krist nam je rekao da ljude prosudujemo po njihovim djelima, da ih prepoznamo po njihovim plodovima.²

² A djela su to i plodovi sustavnog bezboštva, sustavnog protukršćanstva: po katoličkim dijelovima Reicha — znamo to od očevidaca — izbacuju iz škola sve vjerske slike, križeve, kipove — sve, što Krista dozivlje u pamet njemačkoj mladosti. Sam je »Führer« iz *Haus der deutschen Kunst* dao izbaciti veliki umjetnički brončani križ, jer da to u njemačku umjetnost ne spada. Katedetama se rad u školama čini nemoguć: djecu se upućuje, da im se rugaju, da ih dočekuju zbornim pozdravom: »Gospodine kapelane, mi ne vjerujemo u Boga, ne vjerujemo u Krista, hoćemo napolje iz Crkve.« Izvan škole je rad s omladinom sasvim onemogućen. Katoličke se akademičare na ispitima sustavno ruši, u koliko im u nekim mjestima već ne zabraniše polazak sveučilišta. — Biskupski i kardinalski se listovi stalno otvaraju: Kard. Faulhaber je na pr. prisiljen da lično obilazi sve svoje svećenike, pisat im ne može ništa. Privatne katoličke škole su praktički već sasvim dokinute. G. Göring se nedavno hvalio u Beču: mi nismo nijedne Crkve spalili kao oni u Španiji. Kardinal Faulhaber mu je već prije toga dao dostojan odgovor: niste spalili crkve, ali ste uništili katoličke škole, a to je gore, nego da ste spalili crkve, jer ste ovako uništili žive hramove sv. Duha u dušama njemačke omladine, ili ste barem sve učinili da ih uništite. Papu optužuju da šuruje s komunizmom, a njegovu encikliku protiv komunizma plijene; kao što zabranjuju tisak Faulhaberovih propovijedi, a u isto vrijeme ga optužuju, što inozemstvo donosi krivi tekst njegovih propovijedi.

Nacizam nam ne će zamjeriti, što mi njegova obećanja — pa i ona najnovija o poštivanju crkve u Austriji — ne možemo, da uzmemo za ozbiljno. Pokret i ljudi, koji su nedržanje zadane riječi pretvorili u svijesni sistem — sami vele da se ne mogu vezati statikom potpisanih ugovora i zadanih obećanja — imaju suvereno pravo, da im se — ne vjeruje. Istina Crkva je i u Austriji kao i u Njemačkoj lojalno priznala nacistički režim, da sa svoje strane ukloni i svaku sjenu povoda za progone. Unatoč tome, i unatoč najsvčanijim obećanjima — progoni su u Njemačkoj došli, a odmah u ostalom i u Austriji. Jer što su drugo nego progoni, ono hapšenje starog salzburskog biskupa, optuživanje, da je bio »u vezi s francuskim komunistima«, ono zatva-

Njima se svida nacistički »antiklerikalizam«,³ jer u duši nose klice nekatoličkog cesaropapizma. Njima se svida, kad nazi — ne bez cinizma — vele, da oni zapravo hoće da Crkvi pomognu, tim što hoće da je »depolitizuju«. Zaboravljaju da je jedini Krist rekao: Dajte cesaru što je cesarovo, a Bogu što je Božje«, a da su svi diktatori tu izreku konkretno ovako parafrazirali: »Dajte cesaru, što je cesarovo i još k tomu ono, što je — Božje.« Zaboravljaju, da tu granicu: što je cesarovo, a što je Božje povlači ne cesar — nego Bog, ne proizvoljnost stranke, nego nepogrešivost Crkve. Zaboravljaju, da su iza Kalvarije svi progoni započimali ne gonjenjem nevidljivoga Krista — nego vidljive Crkve; zaboravljaju da su sve hereze ustajale ne protiv odsutnoga Isusa nego protiv Njegova prisutnoga Namjesnika; da se Crkvu uvijek razbijalo ne toliko rastjerivanjem stada — koliko rasturivanjem pastira; da se duše udaljivalo od Boga ne neposrednim oduraćanjem od Sv. Duha, koliko posrednim i izravnim oduraćanjem od — svećenika.

★

Oni to zaboravljaju,⁴ ali na to ne može da zaboravi Crkva, ne smijemo da zaboravimo mi sinovi Crkve, ako ne ćemo da Crkva bude sapeta u Hrvatskoj, ako ne ćemo da Crkve nestane iz Hrvatske a s tim i — Hrvatske.

Catholicus.

ranje centrale KA u Beču, ono nasilno otimanje cjelokupne katoličke štampe u Austriji i njeno nasilno pretvaranje u glasila nacističkog svjetovnog nazora; onaj teror brojnog hapšenja, ona parodija od istine o »zarazi samoubojstva«, za koja samo naivčine i neupućeni mogu da vjeruju, da su sva bila samo »samoubojstva«, kao ono na pr. Feyovo. — Što nacizam počinje zadnje tjedne ožujka da govori o »obnovi« konkordata o novom konkordatu, to ne znači mnogo: prije svakog se plebiscita ponavljala ista tema, a poslije svakog se plebiscita nastavilo s istim progonoima. Prije svakog vanjsko-političkog gesta nacizam je htio da utiša kršćanske savjesti, da ih poslije tog gesta još savjesnije guši. U Saaru se Crkvi prije plebiscita sve obećavalo, poslije plebiscita se sve pogazilo. A saarski je plebiscit udešavala ista grupa kao i Bečki: pripremio ga je von Papen, rukovodio Bürckel. Iza iste frazeologije doći će isto gaženje zadane riječi. Za nas nacizam nema više zadane riječi: mi očekujemo od nje — samo djela.

³ Značajno je da o tom »antiklerikalizmu« — svuda po svijetu — najčešće govore baš oni krugovi, koji su najviše zaraženi nezdravim »klerikalizmom«: bilo da kao nekršćani ili antikršćani svoje totalitarne mitologije silom nameću svima, bilo da se kao »katolici« svojim »katolicizmom« služe kao sredstvom za svoju afirmaciju u javnom životu, koji je za njih u stvari, ako ne u terminologiji — identičan s političkim životom.

⁴ Kao što su zaboravili razni sitni i veliki von Papeni, koji su si stvarali, da Crkvi iskazuju silnu uslugu tim, što je kloroformiraju pred straštim i pri stezanju užeta odaju izlizane komplimente.